

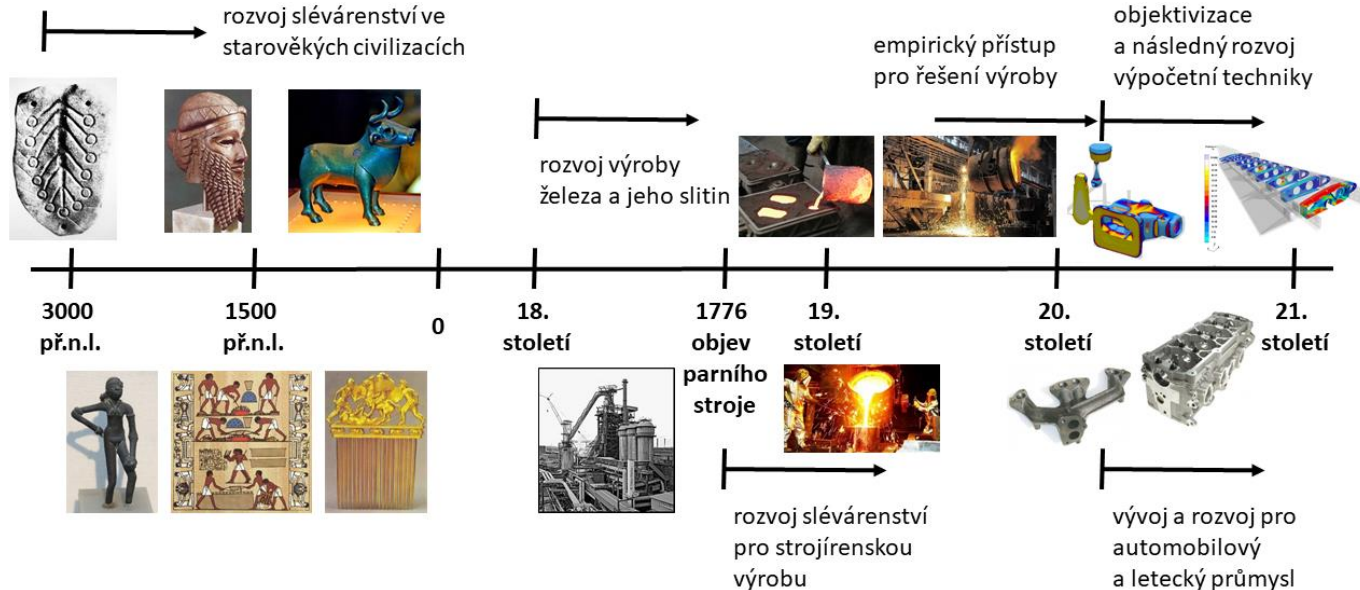
Technologie I

Slévání a svařování

Iva Nováková, Milan Jelínek

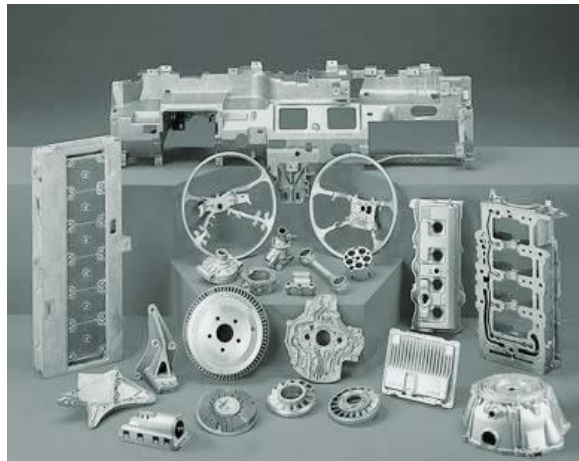
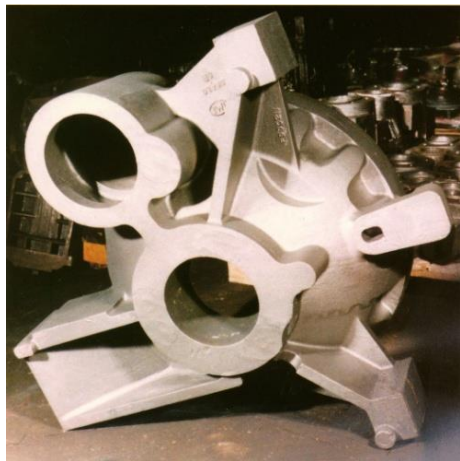
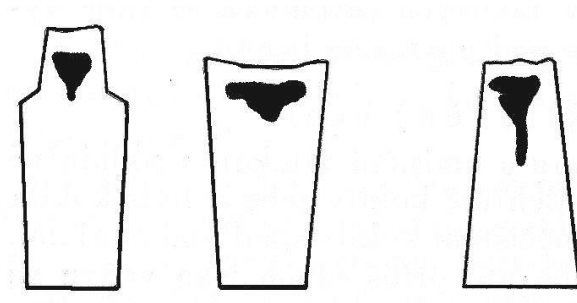
Slévárství

- Slévání patří mezi jednu z nejstarších výrobních technologií, lidstvu je známá více než 5000 let.
- Počátky se spojují s kulturami staré Persie, Číny, Mezopotámie a později i Egypta.
- Odléváním byly vyráběny dekorativní předměty, šperky, zbraně, různé sochy, apod.

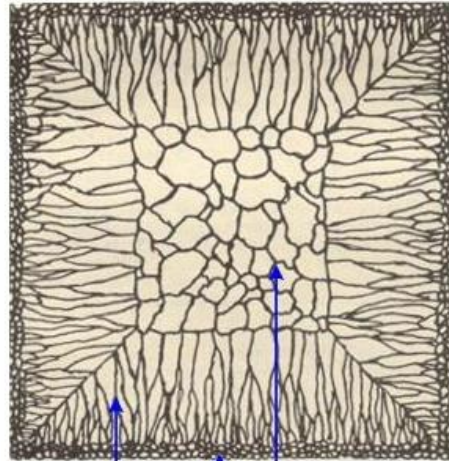
Slévárenská výroba

- Hutní
- Tvarové odlitky

Hutní výroba

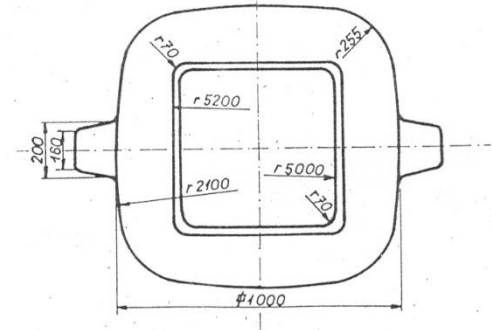
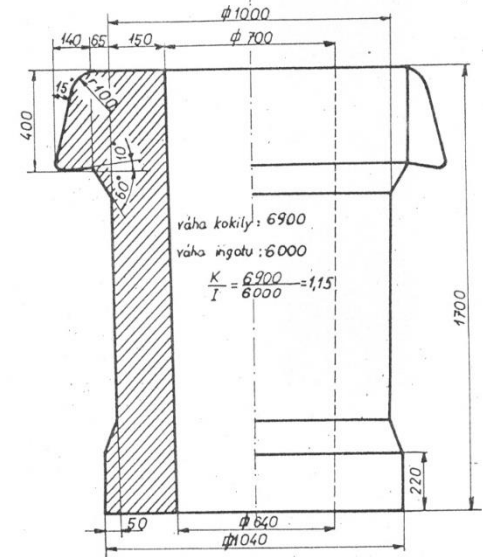
- Ingot - polotovar pro tváření za tepla.
- Kokila - kovová forma s jednoduchou geometrií.

Columnar grains

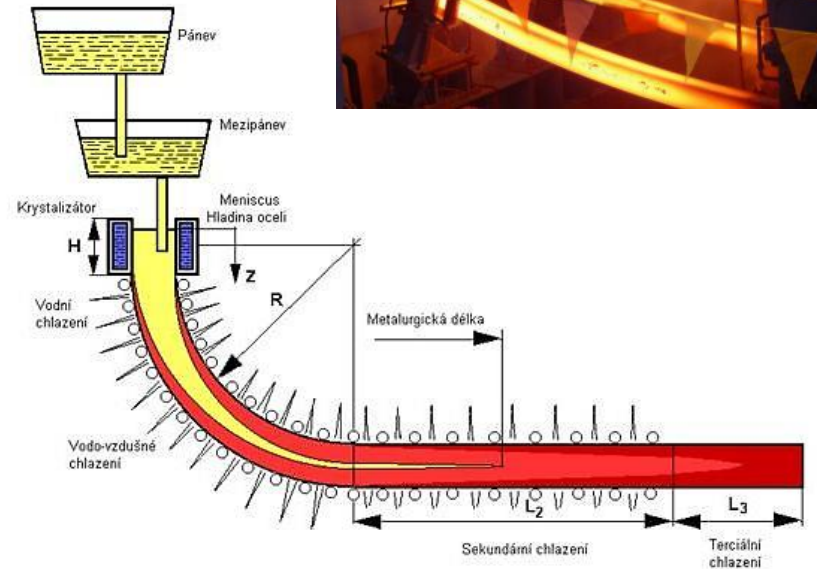
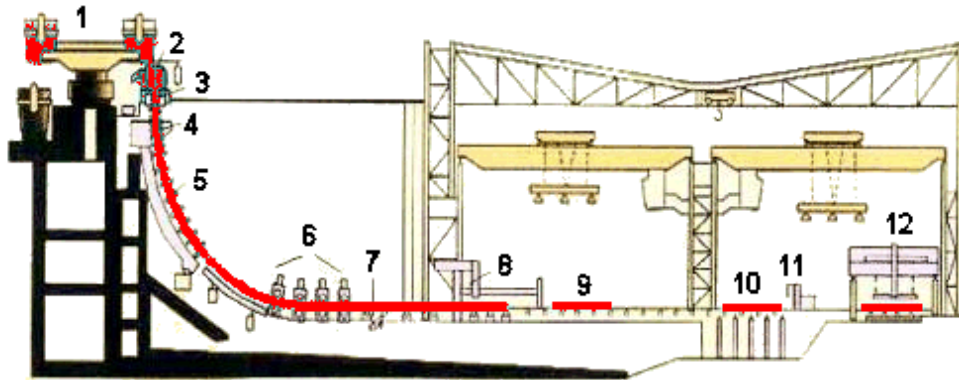
Large equiaxed grains

Small equiaxed grains

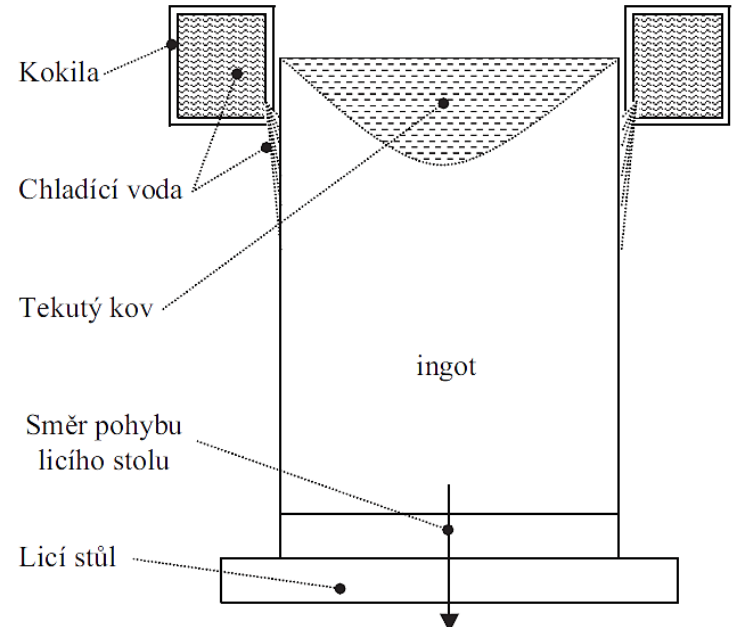
Hutní výroba – kontinuální lití

- Krystalizátory – měď, grafit.
- Průřezy – kruhové, čtvercové, obdélníkové, atd.

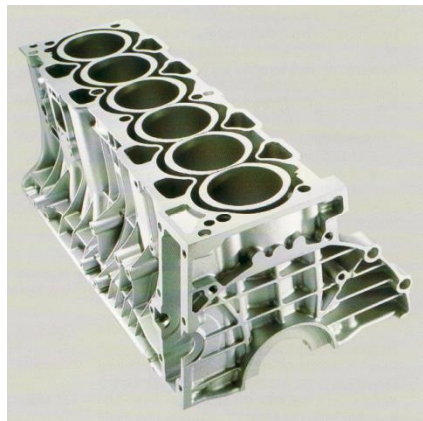
Hutní výroba – polokontinuální lití

- Slitiny hliníku = další zpracování – tváření za tepla i za studena.
- Slitky, čepy = průřezy – kruhové, čtvercové, obdélníkové, atd.

Princip zařízení pro polokontinuální odlévání slitků ze slitin hliníku

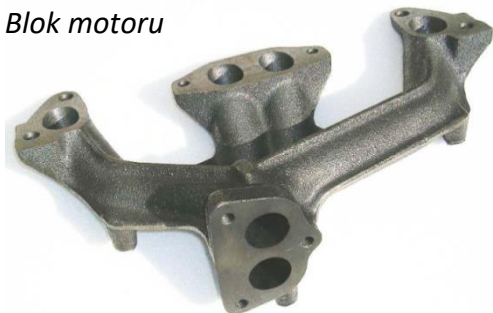
Výroba tvarových odlitků

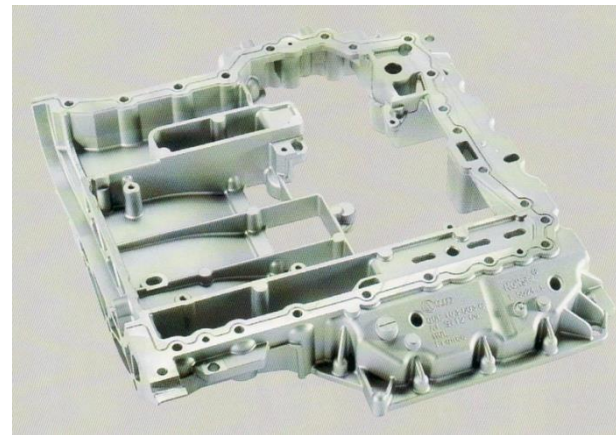
Blok motoru

Hlava motoru

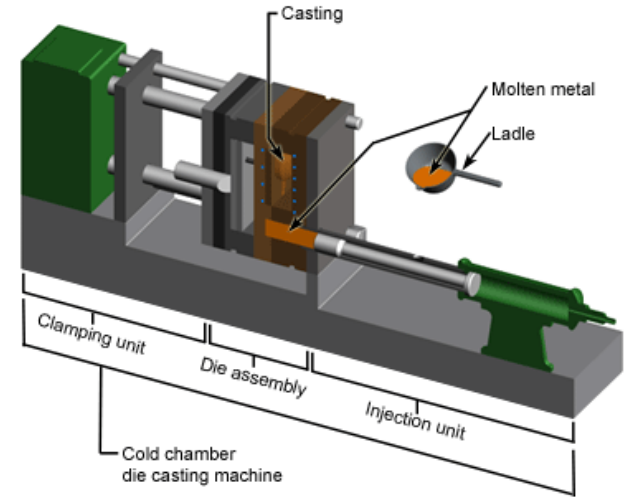
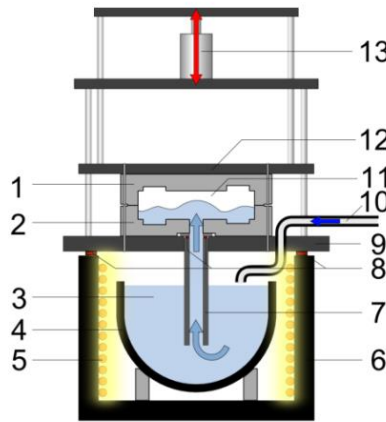
Výfukové potrubí

Olejová vana

Způsoby plnění dutiny formy taveninou

- gravitační lití – je využívána tíha taveniny = gravitační síla (formy pískové, keramické, kovové, atd.),
- tlakové lití – je využíván tlak - vysokotlaký a nízkotlaký způsob (formy kovové),
- odstředivé lití – pro vyplnění dutiny formy taveninou je využívána odstředivá síla.

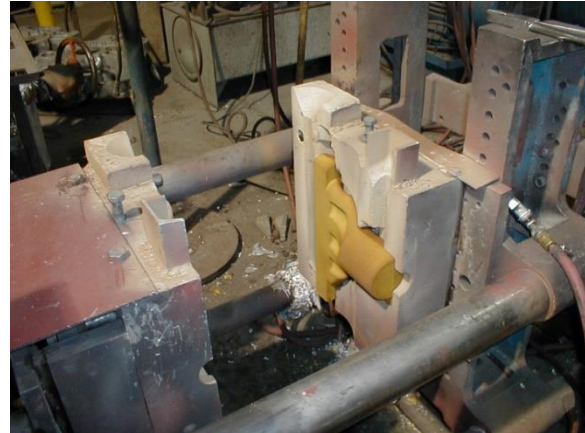
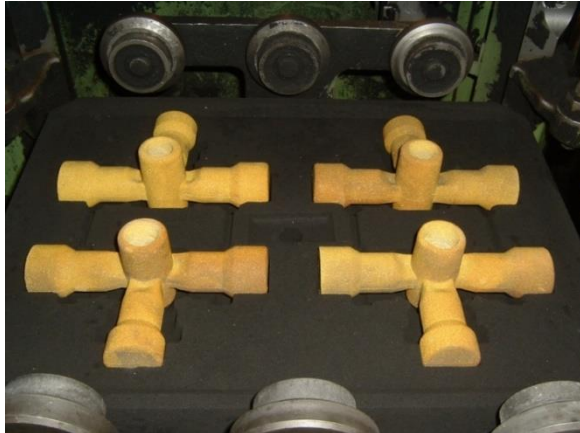

Slévárenská forma

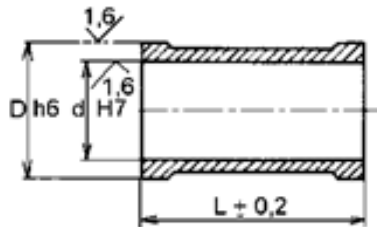
- „nádobá“ vyrobená ze žáruvzdorného materiálu,
- dutina odpovídá svým tvarem negativu budoucího odlitku,
- dutina formy - vždy větší o míru smrštění (lineární smrštění odlévané taveniny).

Typy forem - formy netrvalé - na jedno použití = formováním formovací směsi na model do rámu,
- formy polotrvalé - na více použití = odléváním keramické břechky na model do rámu,
- formy trvalé - pro větší série odlévání = obráběním příslušného kovového materiálu.

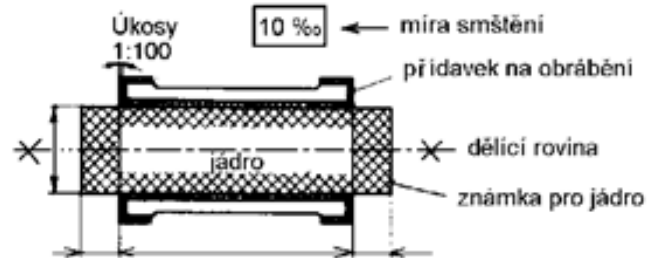

Písková forma

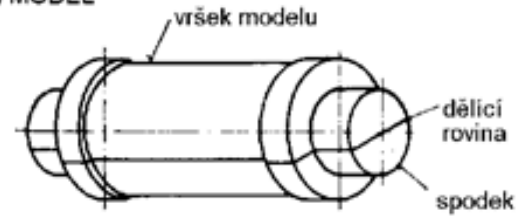
a) VÝKRES MODELU - VLOŽKA VÁCE

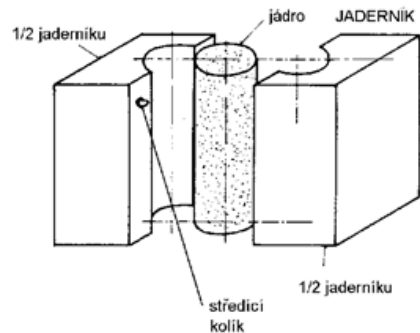
b) VÝKRES MODELU

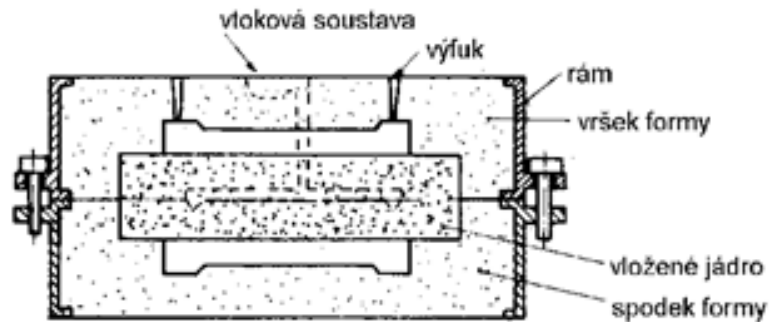
c) MODEL

d) JADERNÍK S JÁDREM

d) SLOŽENÁ PÍSKOVÁ FORMA

Slévárenské formy

Výroba netrvalých forem:

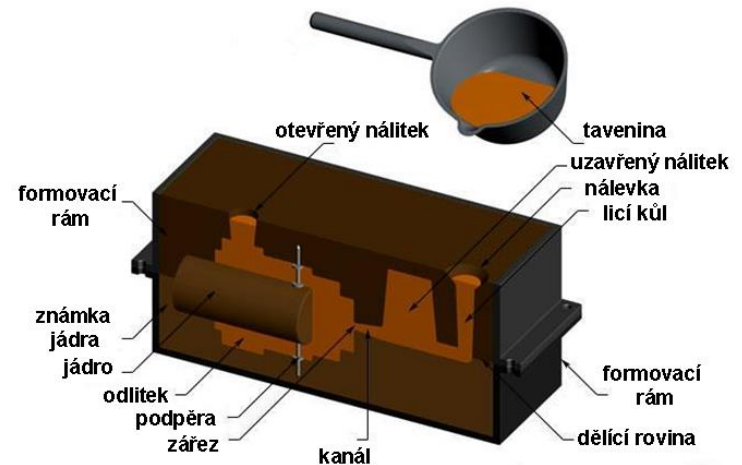
- Pojivový systém: I. generace - mechanické způsoby zpevnění formovací směsi,
II. generace - chemické procesy zpevnění formovací směsi,
III. generace - fyzikální procesy zpevnění formovací směsi,
IV. generace - mikrobiologický proces pojení.

Netrvalé formy - pískové formy,

- sádrové,
- keramické, atd.

Náležitosti pro výrobu - rámy,

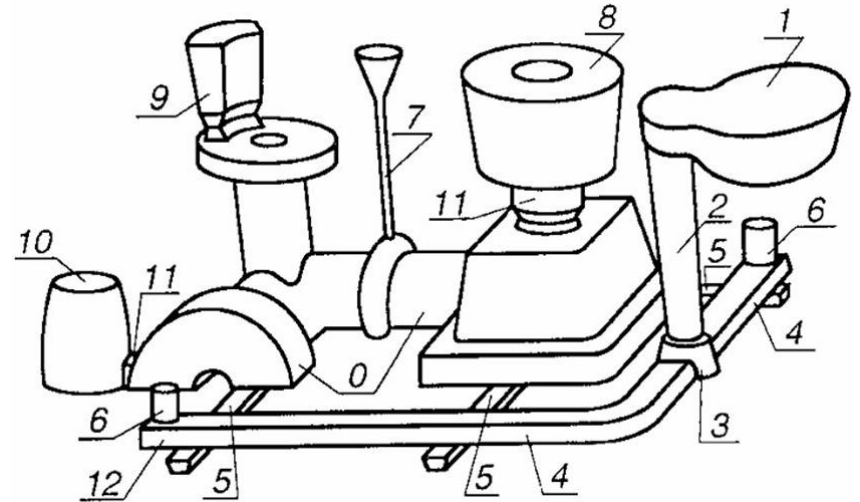
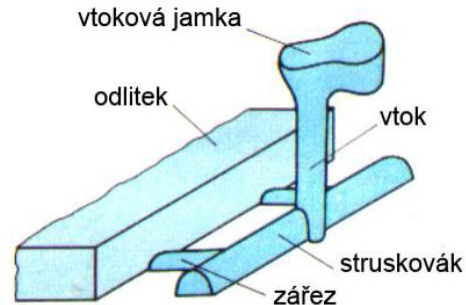
- středící kolíky,
- model, modelová deska,
- jádra (jaderníky).

Vtoková soustava – gravitační lití

Tavenina se do formy nalévá pomocí vtokové soustavy = soustava kanálů:

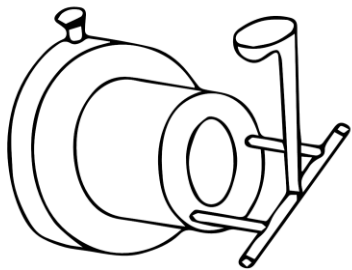
- dobré zaběhnutí,
- dokonalé zachycení strusky a nečistot,
- stejnoměrné a homogenní teplotní pole odlitku,
- zabránění erozi formy,
- zabráněno nasávání plynů,
- maximální využití roztaveného kovu.

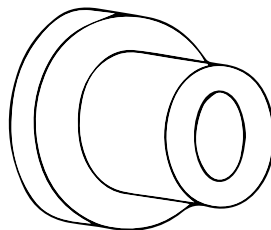
Příklad - vtoková soustava – gravitační lití litiny

Slévárenské slitiny

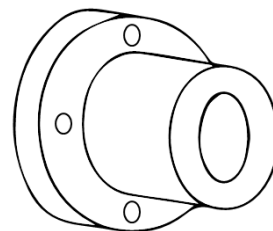
Po odlití taveniny do dutiny formy a jejím ztuhnutí ve formě:

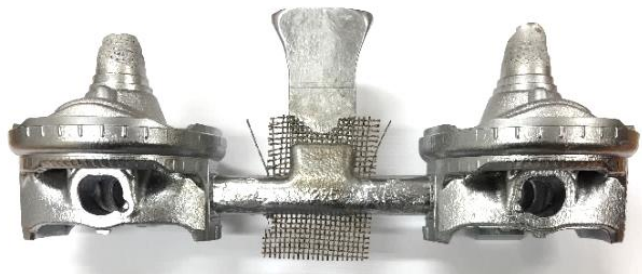
Surový odlitek

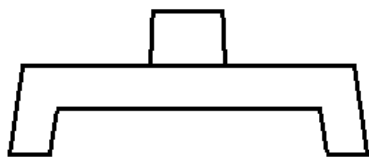
Hrubý odlitek

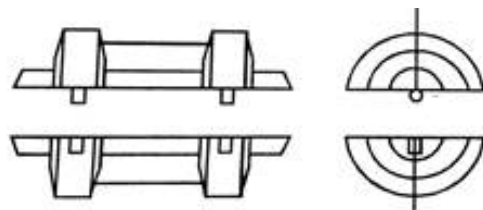
Čistý odlitek

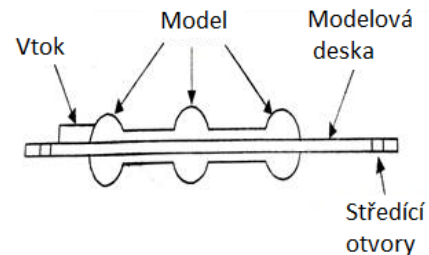
Formování na model

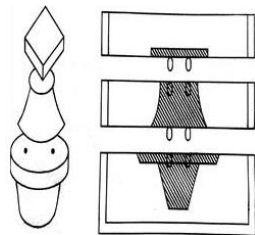
Formování na nedělený model

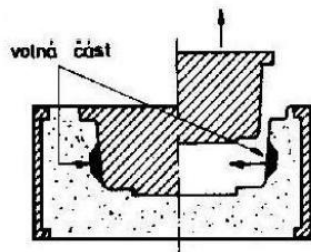
Formování na dělený model

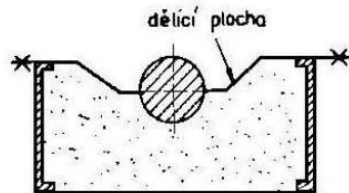
Formování na modelovou desku

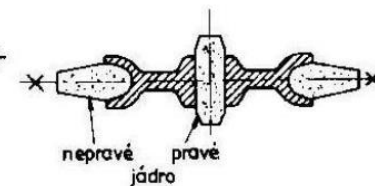
Formování do tří ráků

Formování na model s volnými částmi

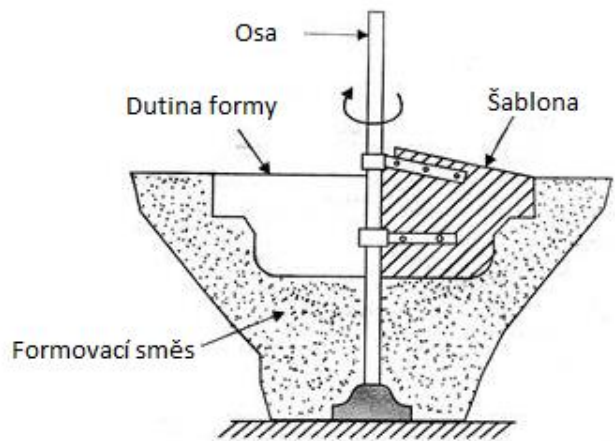

Formování se složitou dělicí rovinou

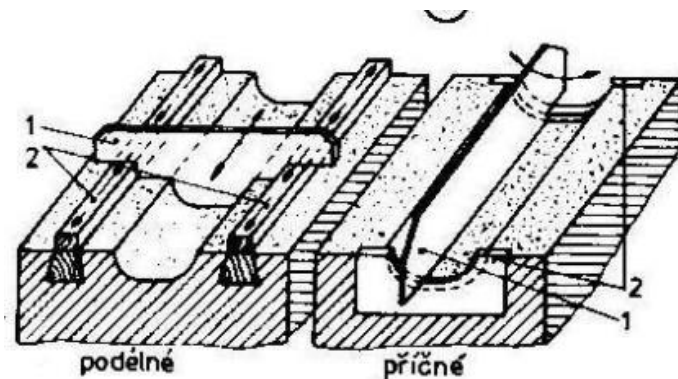

Formování s nepravým jádrem

Šablonování

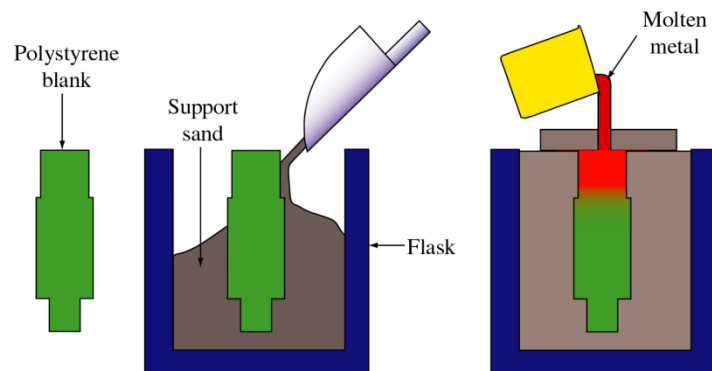
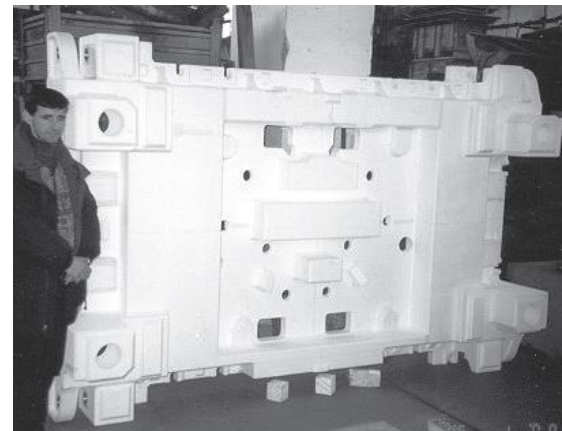
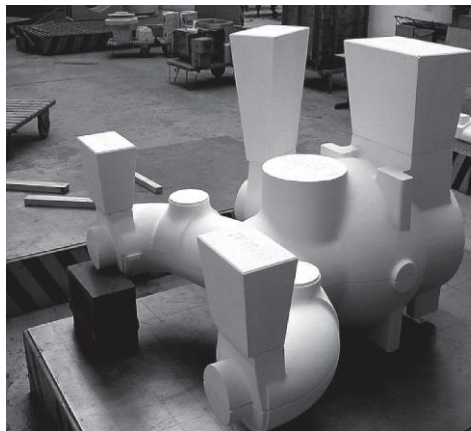
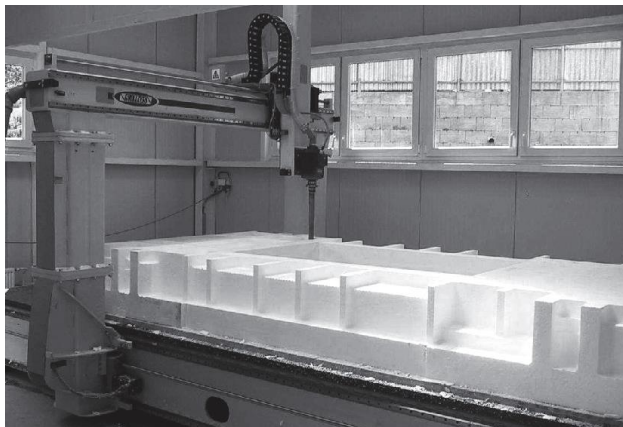
Rotační šablonování

1. šablona
2. vodící lišta

Rovinné šablonování

Výroba odlitků pomocí spalitelného modelu

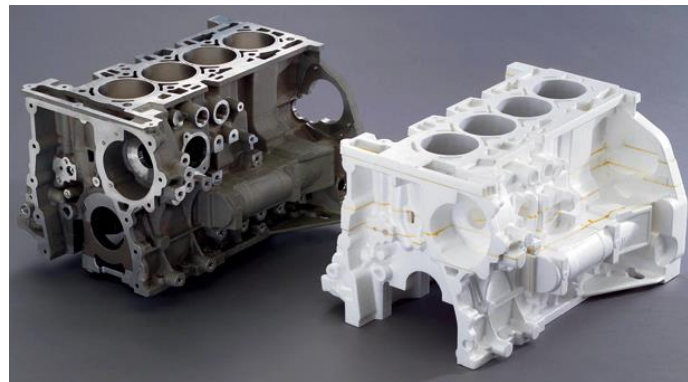
Výroba odlitků pomocí spalitelného modelu

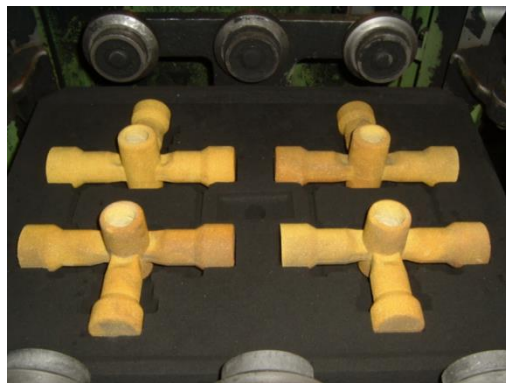
Plnění formy – nevhodně připravený model

Plnění formy – vhodně připravený model

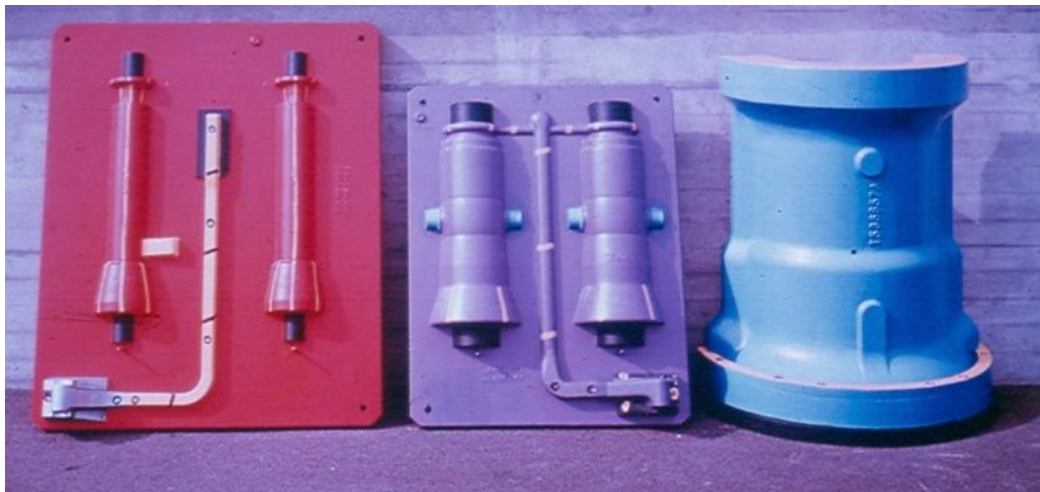
Písková forma

Model, modelová deska

- Rozměry větší o míru smrštění,
- úkosy.

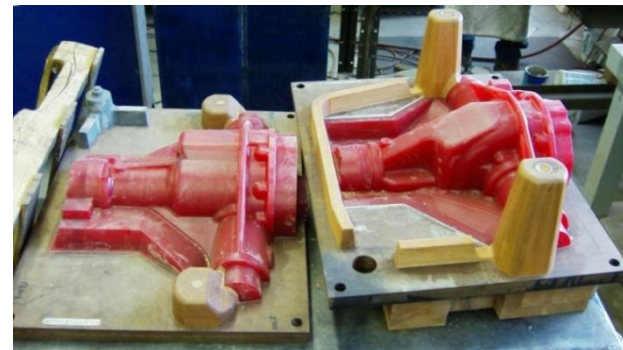
Materiál - dřevo, umělé dřevo, kov.

Modelová deska

Modelová deska

Model

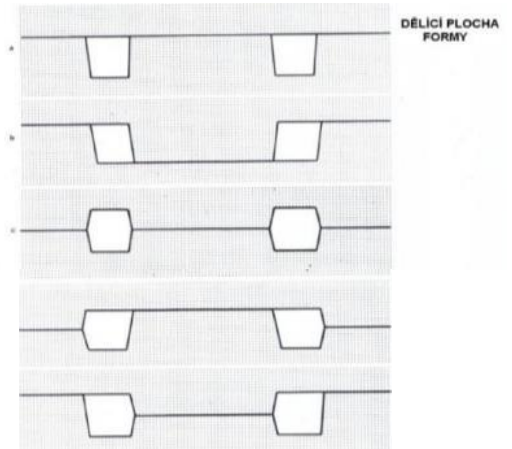
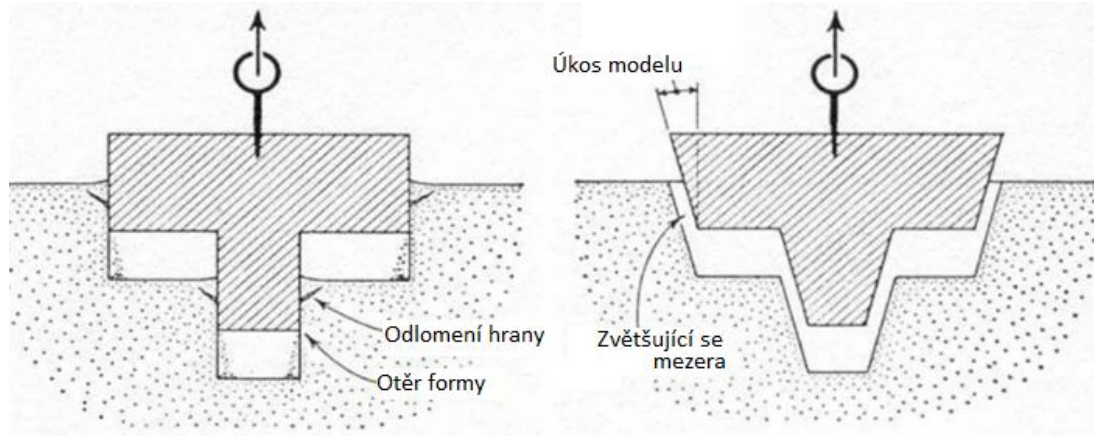
Model, modelová deska

Skříň kompresoru

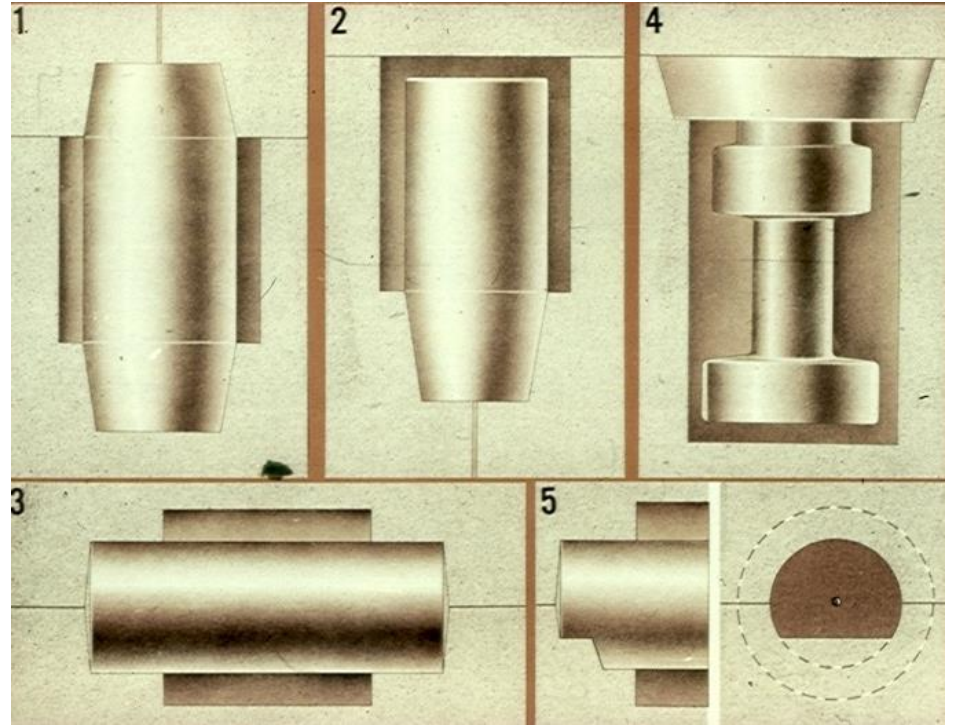
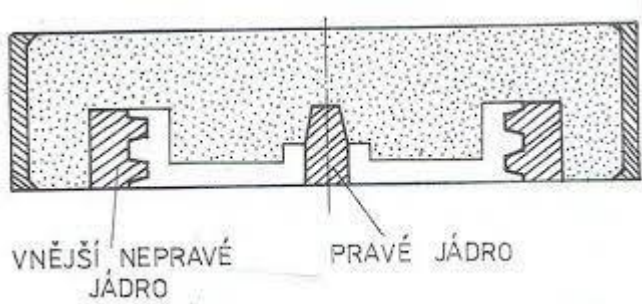
Úkos modelu

- Úkosy se obecně volí od $0,5^\circ$ do cca 5° podle použité technologie a tvaru odlitku.
- Při výrobě pískové formy dojde při nedostatečném úkosu k poškození formy při vyjímání modelu.
- U trvalých forem nelze odlitek vyjmout z formy, nebo dojde k poškození odlitku.

Jádra

- Pravá,
- Nepravá.
- Netrvalá – jádrové směsi - jaderníky,
- Trvalá – kovová.

Gravitační lití

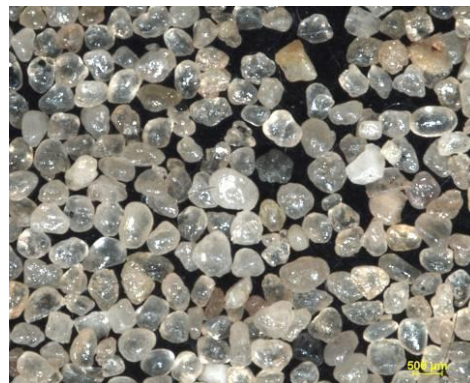
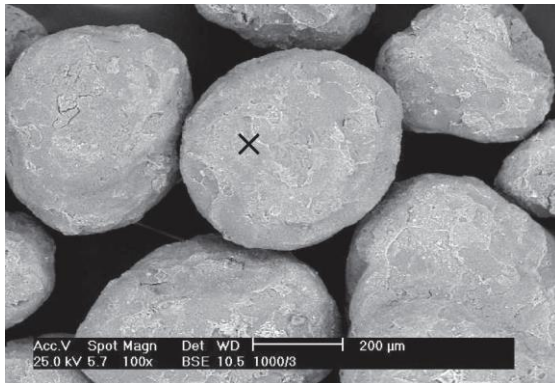
- odlévání - ruční (kelímek),
- pomocí jeřábu (licí pánev).

Formovací směs

Formovací směs – ostřivo + pojivo + přísady + (voda).

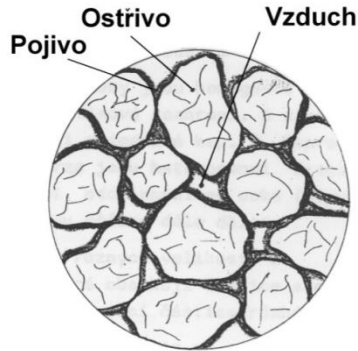
- **Ostřivo** - nosná část formovací směsi;
  - žáruvzdornost – odolnost vysokým teplotám;
  - zrnitost – kvalita povrchu odlitku;
  - dle chemické povahy - **kyselé** - např. křemenné (SiO_2);
    - **neutrální** - např. šamot, korund (Al_2O_3), zirkon (ZrO_2);
    - **zásadité** - např. magnezit (MgO).

Formovací směs

- **Pojivo** - slouží ke spojování zrněk ostřiva;
  - velikost částic < 0,02 mm;
  - dle chemické povahy - **anorganické** - např. na bázi jíílů, vodní sklo, geopolymery, sádra, cement;
  - **organické** - pryskyřice, tuky, oleje, sacharidy.

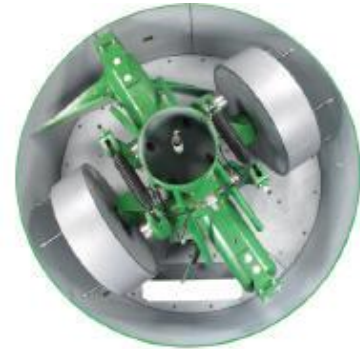
Bentonit

- **Přísady** - zlepšují vlastnosti formovací směsi;
  - např.: kamenouhelná moučka – odolnost vůči zapékání;
- **Voda** - plastifikátor - pro anorganická pojiva (přidává se cca 3 – 5 %)

Příprava formovací směsi

Složky směsi - ze zásobníků jsou dopravovány do **mísičů** – příprava směsi,

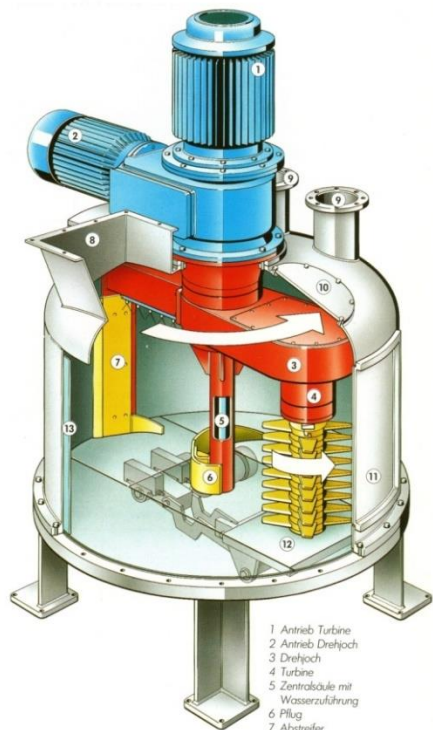
- **Mísiče** - s přerušovaným,
- s kontinuálním provozem,
- **Mísiče** - Kolové - přesypávání, roztírání a hnětení směsi,
- Kyvadlové (diskové),
- Vířivé - mísení (homogenizace) směsi,
- Lopatkové - mísení (homogenizace) směsi,
- Šnekové - roztírání a mísení.

Kolový mísič

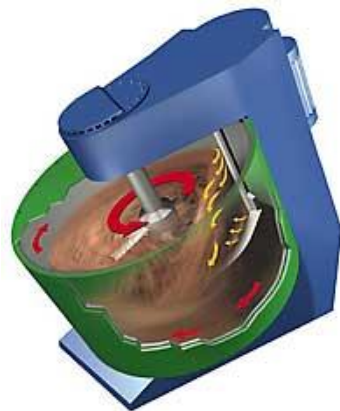

Příprava formovací směsi

- 1 Antrieb Turbine
- 2 Antrieb Drehhohc
- 3 Drehhohc
- 4 Turbine
- 5 Zentralsäule mit Wasserzuführung
- 6 Pflug
- 7 Abstreifer

Vířivý mísič

Lopatkový mísič

Kyvadlový mísič

Příprava formovací směsi

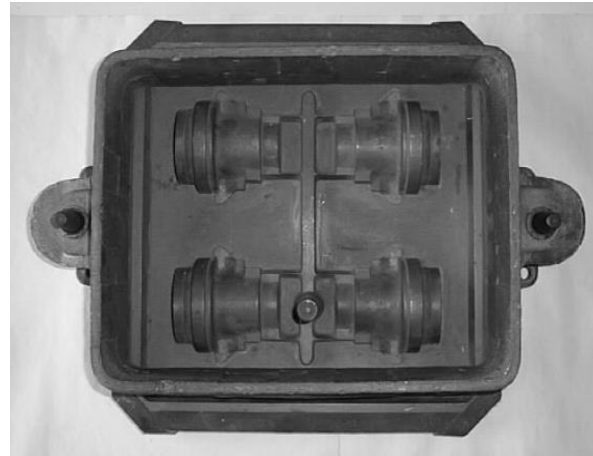
Kontinuální mísič – lopatkový, šnekový

Výroba pískových forem

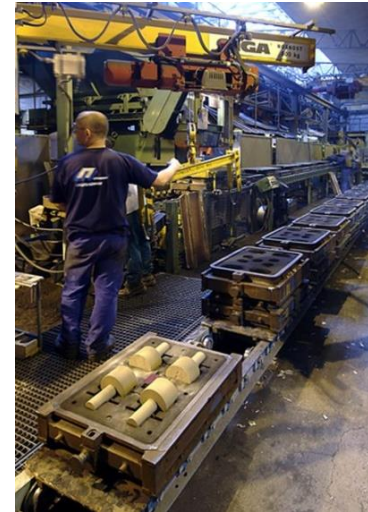
Pískové formovací směsi - směsi I. generace - mechanický způsob zpevnění.

- SiO_2 + jíł + přísady + voda.

- **ruční formování** (kusová výroba),
- **strojní formování** - modelová deska upevněná na formovacím stroji (sériová výroba),
- **výroba dutiny formy skládáním nepravých jader do rámu** (výroba složitých forem).

Pohled na modelovou desku uloženou v rámu

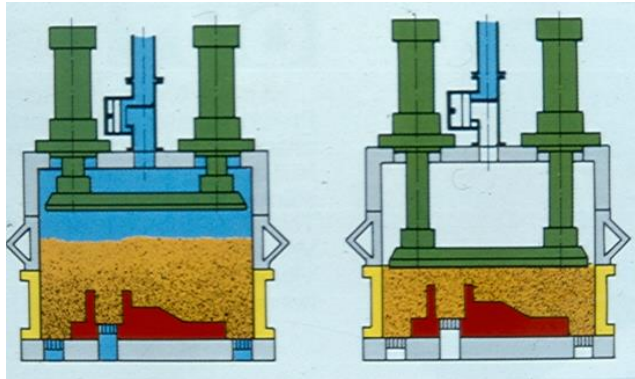
Výroba pískových forem

Strojní formování:

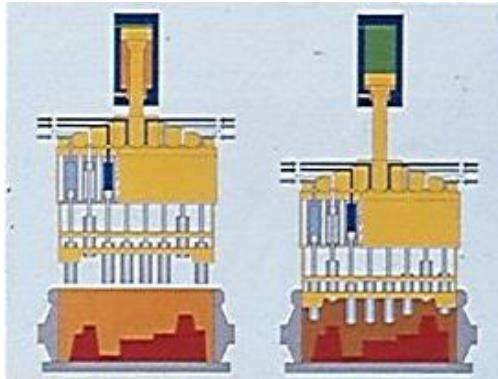
- (metání),
- střásání,
- lisování,
- střásání s dolisováním,
- vstřelování (jádra).

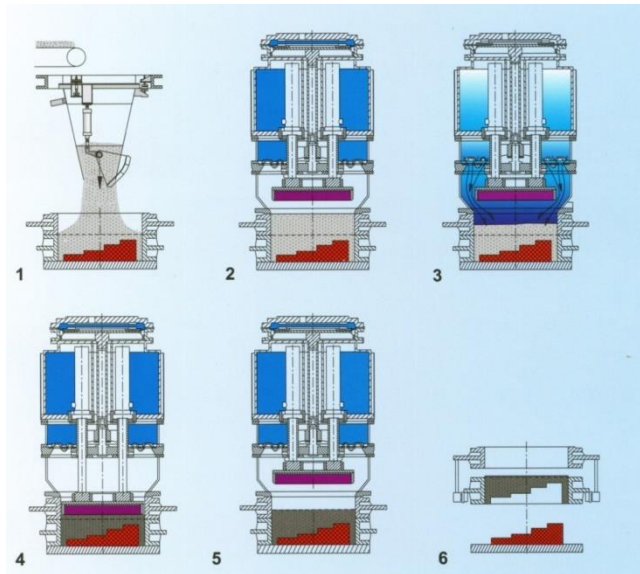
Střásání

Lisování

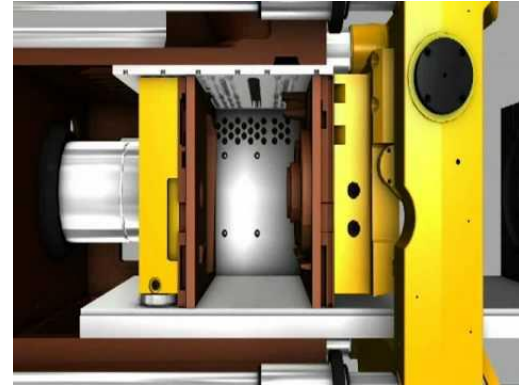
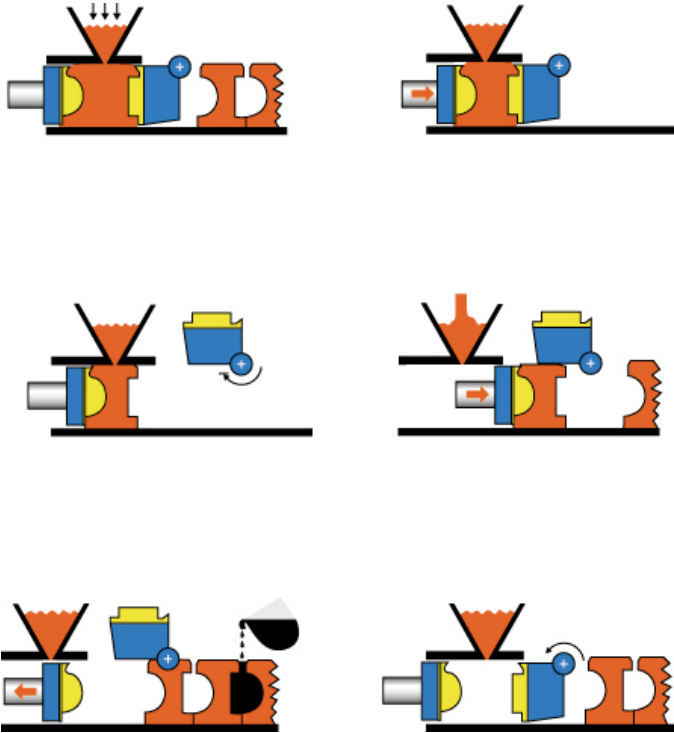

Lisování s dělenou lisovací deskou

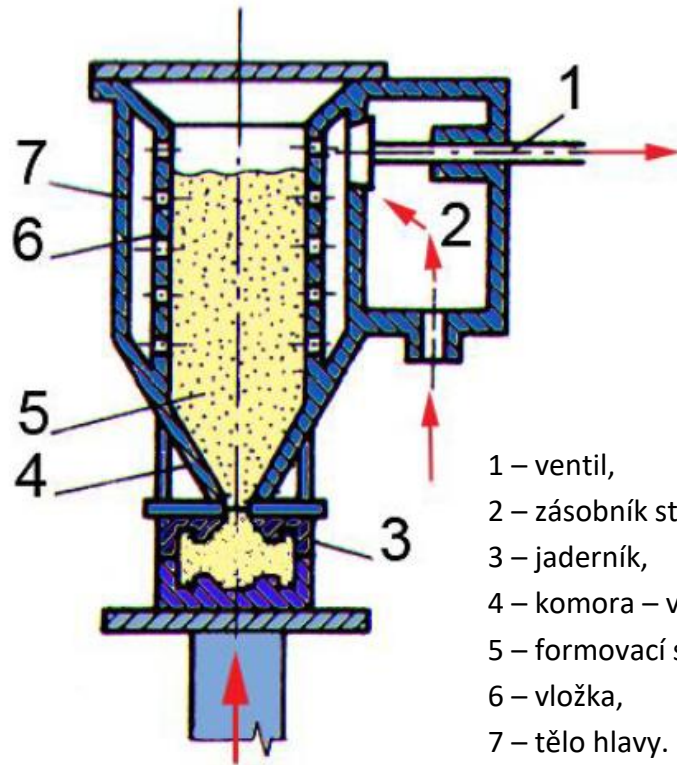
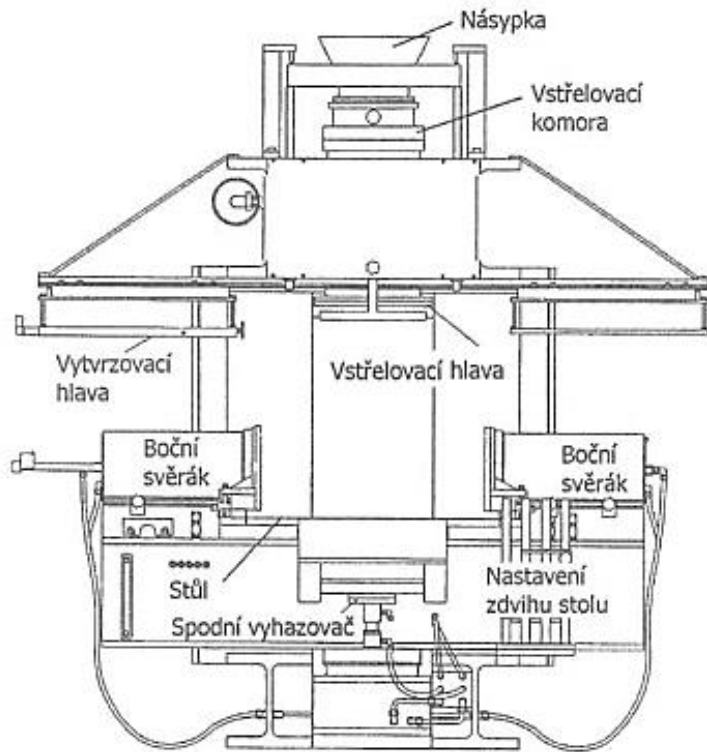

*Impulzní formovací stroj s dolisováním
– firma Technical*

Výroba pískových forem – bezrámové formování

Výroba jader

- 1 – ventil,
- 2 – zásobník stlačeného vzduchu,
- 3 – jaderník,
- 4 – komora – vstřelovací hlava,
- 5 – formovací směs,
- 6 – vložka,
- 7 – tělo hlavy.